

Samarbetsprogram för **miljö och klimat** 2025–2030

Tillsammans för en grön framtid i Norden
och världen

Innehåll

Förord	3
Inledning	5
Politiska prioriteringar	7
Mål 1: Norden är ledande i omställningen mot klimatneutralitet och klimattresiliens, och arbetar för ett ambitiöst genomförande av de långsiktiga målen i Parisavtalet	12
Mål 2: Norden har vänt förlusten av biologisk mångfald genom att förstärka och utveckla samarbetet med aktörer inom näringsliv, civilsamhälle och akademi	15
Mål 3: De nordiska länderna har minskat sitt ekologiska fotavtryck genom cirkulär ekonomi och bidrar till att farliga kemikalier och föroreningar reduceras globalt och lokalt	18
Samarbetsprogrammets utvärdering	21
Om den här publikationen	22

Den här publikationen finns även som en webbtillgänglig online-version:
<https://pub.norden.org/politknord2024-722>

Förord

Sveriges klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari och Nordiska ministerrådets generalsekreterare Karen Ellemann.

I en tid av klimatförändringar och geopolitiska utmaningar är nordiskt samarbete viktigt för våra länders gemensamma välbefinnande och resiliens. Genom att stå tillsammans blir vi tryggare och starkare och genom att vara en region i framkant kan vi bidra till miljö- och klimatarbetet både inom vår region och globalt.

Samarbetsprogrammet för 2025–2030 tar sin utgångspunkt i den av FN benämnda trippelkrisen. Med fokus på klimat, biologisk mångfald och föroreningar samt på cirkulär ekonomi ska det nya samarbetsprogrammet stärka nordisk samverkan där det finns nordisk nytta. Norden ska fortsatt vara ledande i den gröna omställningen och en globalt konkurrenskraftig och socialt hållbar region. Samtidigt är klimat- och miljöfrågorna globala angelägenheter och därför bör de nordiska länderna fortsatt vara en stark och tydlig röst för att främja effektiva lösningar i internationella miljö- och klimatförhandlingar.

I samarbetsprogrammet för 2025–2030 lyfts utmaningar men också möjligheter som kan bidra till att lösa dem. Utmaningarna består bland annat av klimatförändringar som sker allt snabbare, ökande förluster av biologisk mångfald och negativa effekter på människa och miljö på grund av farliga kemikalier. Genom en ambitiös och effektiv politik på miljö- och klimatområdet och via samverkan med centrala aktörer som näringslivet och civilsamhället, har de nordiska länderna goda förutsättningar för att hantera dessa utmaningar och främja cirkulär ekonomi. Samtidigt ska samarbetet inom Nordiska ministerrådet bidra till tillväxt och ökad konkurrenskraft. För att uppnå detta måste vi bli bättre på att samarbeta mellan de olika sektorerna inom Nordiska ministerrådet. På så sätt kan vi skapa goda förutsättningar för den omställning vi står inför, både i Norden och globalt.

Med detta samarbetsprogram ser vi fram emot ett stärkt nordiskt miljö- och klimatsamarbete som både bidrar till att nå vår gemensamma vision om Norden som världens mest integrerade och hållbara region till 2030, och till att de nordiska länderna är en stark och ambitiös röst i det globala klimat- och miljöarbetet.

Romina Pourmokhtari
Klimat- och miljöminister, Sverige

Karen Ellemann
Generalsekreterare, Nordiska ministerrådet

Inledning

Samarbetsprogrammet tar sin utgångspunkt i Nordiska ministerrådets uppdrag att bidra till realiseringen av visionen om att göra Norden till världens mest hållbara och integrerade region 2030. Samtliga sektorer i Nordiska ministerrådet arbetar för att nå visionen genom de tre strategiska prioriteringarna; Ett grönt, Ett socialt hållbart och Ett konkurrenskraftigt Norden. Miljö- och klimatsektorns mål har i detta samarbetsprogram placerats under ett Grönt Norden men vi har medvetet valt att utforma merparten av våra mål så att de också kan ge positiva effekter för den sociala hållbarheten och konkurrenskraften. Det är genom att bredda sektorernas fokus som vi kan uppnå visionens alla tre delar.

Samarbetsprogrammet fokuserar på utmaningar och möjligheter som är kopplade till den av FN benämnda trippelkrisen – klimat, biologisk mångfald och föroreningar. De tre planetära kriserna påverkar varandra, är inbördes relaterade och behöver därför adresseras gemensamt utifrån ett systemperspektiv. Samarbetsprogrammet består av både områdesspecifika och tvärgående perspektiv och lösningar, med fokus på nordisk såväl som internationell nytta. Det bygger på de nordiska ländernas goda samarbete inom miljö- och klimatområdet och understryker vår ambition att fortsätta bidra positivt till internationella processer.

Samarbetsprogrammet är det styrande dokumentet för arbetet inom Ministerrådet för miljö- och klimat. Samarbetsprogrammet godkändes av Ministerrådet för miljö och klimat den 6 september 2024 och ska gälla fram till 31 december 2030 och har arbetats fram av de nordiska länderna och Nordiska ministerrådets sekretariat med deltagande och inspel från Nordiska rådet, civilsamhället och andra relevanta aktörer.

”

De tre planetära kriserna påverkar varandra, är inbördes relaterade och behöver därför adresseras gemensamt utifrån ett systemperspektiv.

Vår vision 2030

Ett **konkurrenskraftigt** Norden

Tillsammans ska vi främja grön tillväxt i Norden baserad på kunskap, innovation, mobilitet och digital integration.

Ett **grönt** Norden

Tillsammans ska vi främja en grön omställning av våra samhällen och arbeta för koldioxidneutralitet och en hållbar cirkulär och biobaserad ekonomi.

Ett **socialt hållbart** Norden

Tillsammans ska vi främja en inkluderande, jämställd och sammanhängande region med gemensamma värderingar och stärkt kulturutbyte och välfärd.

All verksamhet i Nordiska ministerrådet ska bidra till att uppfylla Vår vision om att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region i 2030. Samarbetsprogrammet beskriver hur sektorn kommer att arbeta indenfor visionens tre strategiskt prioriterade områdena.

Politiska prioriteringar

Det nordiska miljö- och klimatsamarbetet

De nordiska länderna har under lång tid samarbetat inom miljö- och klimatpolitiken. Nordisk samverkan fortsätter att utvecklas och är inriktad på att stödja den gröna omställningen av våra samhällen. Insatserna ska vara strategiska och inriktade på sådant som ger ett nordiskt mervärde och nytta för länder, företag och medborgare. Nordisk nytta innebär att länderna i samverkan ofta åstadkommer ett bättre resultat än var och en för sig. Det kan gälla samverkan i det internationella arbetet eller att gemensamt ta sig an specifikt nordiska utmaningar, till exempel effekterna av klimatförändringar och att hitta sätt att arbeta för en mer långsiktigt hållbar konsumtion i Norden. Förutom samarbete på ministernivå, är miljö- och klimatsamarbetet aktivt mellan myndigheter, akademi, näringsliv och civilsamhälle. Nätverk med nordiska kollegor är en betydelsefull och självklar del för många och skapar konkreta resultat. Det är viktigt att samarbetet också fokuserar på hur klimat- och miljöutmaningar hanteras i de nordiska ytterområdena och småsamhällena. Inom sektorn finns även fristående samarbeten som Nordisk miljömärkning/Svanen, Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) samt Nordiska rådets miljöpris.

Utmaningar

Norden består av stora land- och havsområden, från de arktiska och subarktiska trakterna i norr till de tempererade områdena i söder. Det finns skogar, berg, vulkaner, slätter, jordbruksmark, öar, småsamhällen och städer. Havsområdena omfattar Östersjön i sydost, Nordsjön, Norska havet, Nordostatlanten och Grönlandshavet i väster och Norra ishavet i norr.

Ekosystemen på land och i hav utsätts för belastningar från mänskliga aktiviteter som påverkar miljötillståndet negativt. Övergödning, havsförurning, miljögifter, avfall inklusive plast, överfiske samt invasiva främmande arter är allvarliga problem. Effekter av klimatförändringarna bidrar ytterligare till den samlade belastningen på ekosystemen. Klimatförändringarna sker snabbare norr om polcirkeln än i resten av världen och den genomsnittliga årstemperaturen i Arktis har ökat fyra gånger så mycket som på sydligare breddgrader de senaste decennierna med konsekvenser som tinande permafrost och krympande istäcke.

De geopolitiska förutsättningarna har förändrats i och omkring Norden. Vi har ett förändrat säkerhetsläge, en allt mer polariserad omvärld och klimatförändringarna

utmanar oss. Det blir därför än mer betydelsefullt att söka samarbete med andra länder, och att stärka vår beredskap ur flera perspektiv. Miljö- och klimatsektorn kan bland annat bidra till att skydda och utveckla motståndskraftiga samhällen ur miljö- och klimatperspektiv.

De nordiska länderna står sig relativt väl i relation till Agenda 2030 och de 17 globala målen för hållbar utveckling^[1], men har liksom många industrialiserade länder fortsatta utmaningar kopplade till klimat, förlust av biologisk mångfald, föroreningar och en alltför hög resursförbrukning. Utmaningarna består bland annat i att lyckas uppnå de ambitiösa målen om klimatneutralitet till perioden 2035-2050, genomföra det nya globala Kunming Montrealramverket för biologisk mångfald i konventionen om biologisk mångfald (CBD) och det nya ramverket för kemikalier samt att minska den höga resursförbrukningen. De nordiska ländernas ekologiska fotavtryck är bland världens högsta och behöver minska kraftigt. Både för att bidra till ett minskat tryck på jordens resurser, men även för att visa att det går att leva inom planetens gränser och samtidigt ha ett högt välbefinnande. De övergripande och största utmaningarna inom miljö- och klimatsektorn har således både en nordisk-regional och internationell dimension i förhållande till EU och det internationella samfundet.

De nordiska ländernas utmaningar, och därigenom också möjligheter, överensstämmer i stora delar med den av FN benämnda "Trippelkrisen", dvs utmaningarna kopplade till klimat, biologisk mångfald och föroreningar. I en nordisk kontext kopplar vi föroreningar bland annat till vår höga resursförbrukning. Det kan till exempel handla om vår konsumtion av produkter som innehåller plast, kritiska råvarumetaller och farliga kemikalier.

”

De nordiska länderna har liksom många industrialiserade länder fortsatta utmaningar kopplade till klimat, förlust av biologisk mångfald, föroreningar och en alltför hög resursförbrukning.

1. <https://dashboards.sdgindex.org/rankings>

Möjligheter

Omvänt har de nordiska länderna också särskilda förutsättningar och möjligheter att bidra till att lösa de stora miljö- och klimatutmaningarna. Vi har en befolkning med hög utbildningsnivå och behovet av den gröna omställningen har en stark förankring, särskilt hos den yngre generationen. Vår fysiska omgivning, både natur- och kulturmiljö, bidrar till identitet och tillhörighet, livskvalitet och hälsa. Den är också grundläggande för flera av de viktigaste näringarna i de nordiska länderna. Natur- och kulturmiljön behöver värnas så att den även framöver ska vara livskraftig och bidra med positiva effekter även för social och ekonomisk hållbarhet.

Digitaliseringen ligger i framkant och våra samhällen präglas av en hög nivå av kommunikation. Det finns framstående universitet och kunskapsinstitutioner som bedriver forskning och skapar innovation. Utvecklingen av artificiell intelligens och annan banbrytande användning av digital teknik går allt snabbare. Vi har en tradition av kunskapsbaserad policyutveckling och erfarenhet av att gemensamt ta fram kunskapsunderlag som bidrar till internationella processer. Vi har även förhållandevis transparenta, korta och smidiga beslutsprocesser, gröna tankesmedjor samt inte minst ett antal internationella företag som är ledande i den gröna omställningen.

”

Natur- och kulturmiljön behöver värnas så att den även framöver ska vara livskraftig och bidra med positiva effekter även för social och ekonomisk hållbarhet.

Fokus i samarbetsprogrammet

Utmaningarna inom klimat, biologisk mångfald och föroreningar, påverkar och är inbördes beroende av varandra. Samarbetsprogrammet riktar därför även fokus på synergier och tvärgående perspektiv när vi tar fram lösningar inom miljö- och klimatsektorn. Både mellan de tre områdena, men även i relation till andra sektorer inom Nordiska ministerrådets samarbete. För att kunna göra den nödvändiga omställningen behöver alla sektorer och olika delar av samhället fokusera gemensamt. Kopplingarna mellan den miljömässiga, sociala och ekonomiska hållbarheten behöver synliggöras än mer. Genom att vara föregångare och ha höga ambitioner kopplat till miljö och klimat, stärker vi vår konkurrenskraft och skapar nya gröna jobb.

Internationella och nationella styrmedel, som skatter, bidrag, miljölagstiftning och stöd till forskning och innovation, spelar en avgörande roll för att lösa komplexa samhällsutmaningar och nå uppsatta miljömål. Rätt utformade styrmedel påverkar individers och företags beteenden och skapar incitament för att rikta om aktiviteter mot mindre miljöpåverkan. Sådana förändringar kan medföra kostnader för vissa aktörer och det är viktigt att styrmedel också utformas för att fördela resurser i samhället och kompensera dem som drabbas hårdare av omställningen till en grönare ekonomi. Genom lösningar som är kostnadseffektiva, bidrar till ökad konkurrenskraft, är marknadsbaserade och samtidigt flexibla vad gäller metoder för att uppnå målen kan acceptansen för förändring öka. De nordiska länderna ska även fortsättningsvis dra nytta av samarbete och informationsutbyte kring frågor rörande policyimplementering och styrmedelsval.

”

Genom att vara föregångare och ha höga ambitioner kopplat till miljö och klimat, stärker vi vår konkurrenskraft och skapar nya gröna jobb.

En grundläggande utgångspunkt för samarbetsprogrammet är behovet av ett starkt utbyte mellan politik och näringsliv, civilsamhälle och akademi. Det handlar också om att integrera lokala, nationella, regionala och globala aktörer och perspektiv. För att lösa de komplexa utmaningar vi står inför, behöver alla samhällsgrupper få möjlighet att påverka. Ursprungsbefolkningar, barn och ungas perspektiv och jämställdhet är viktiga för det nordiska miljö- och klimatsamarbetet. Därtill är det viktigt att beakta särdragen i de nordiska samhällena, exempelvis genom att samarbeta om resursförvaltning och erfarenhetsutbyte mellan nordiska småsamhällen. De nordiska småsamhällena har ofta särskilda förutsättningar och utmaningar jämfört med de övriga nordiska länderna. Detta behöver beaktas i det nordiska samarbetet och i

arbetet med att genomföra målen.

Hur ett gott liv inom planetens gränser kan se ut behöver diskuteras, utvecklas och kommuniceras. Vad som definierar ett högt välbefinnande behöver och kommer sannolikt förändras. Miljö- och klimatsektorn behöver bli bättre på att kommunicera hur välbefinnande kan se ut i form av tillgång till livskraftig natur, rent hav, ren luft, ett samhälle fritt från skadliga kemikalier och föroreningar, tillit mellan människor och trygghet i relation till effekter av ett förändrat klimat.

Vidare ska samarbetet fortsatt utmärkas av hög ambition och ledarskap, inte minst i förhållande till EU och övriga internationella processer. Samtidigt behöver vi visa hur våra åtaganden på global nivå kan förverkligas regionalt och lokalt. Det ska finnas en stor nordisk nytta i förhållande till vad länderna själva och andra aktörer gör, och där nordiska nätverk och kompetenser redan finns eller kan byggas.

Ministerrådet för miljö och klimat har mot denna bakgrund beslutat om mål och delmål för arbetet i perioden 2025–2030. De politiska prioriteringarna har sin grund i den ovanstående analys samt utifrån en bedömning av hur största möjliga nordiska nytta kan uppnås, exempelvis genom samarbete regionalt, inom EU och globalt.

”

En grundläggande utgångspunkt för samarbetsprogrammet är behovet av ett stärkt utbyte mellan politik och näringsliv, civilsamhälle och akademi.

Mål och delmål

Miljö- och klimatsektorn har arbetat aktivt för att integrera de tre aspekterna av hållbarhet i detta samarbetsprogram. Våra övergripande mål och delmål är utformade för att bidra inte enbart till Ett grönt Norden, utan även till Ett konkurrenskraftigt och Ett Socialt hållbart Norden.

Mål 1: Norden är ledande i omställningen mot klimatneutralitet och klimatresiliens, och arbetar för ett ambitiöst genomförande av de långsiktiga målen i Parisavtalet

Norden är och ska fortsatt vara ledande i klimatomställningen. Alla aktörer i samhället ska bidra till och ha möjlighet att delta i omställningen och ingen ska lämnas vid sidan av. Norden ska visa att det går att leva inom planetens gränser och samtidigt ha ett högt välbefinnande. Vi är pådrivande för att utveckla och bättre ta tillvara synergier i arbetet med att minska klimatutsläpp, bevara biologisk mångfald och minska föroreningar. Vi uppmärksammar viktiga nordiska näringar och adresserar både utmaningar och möjligheter. Genom nordiskt samarbete ökar vi möjligheten att påverka och påskynda arbetet mot klimatneutralitet, klimatresiliens och ren luft inom EU och globalt samtidigt som vi tar tillvara goda erfarenheter från omvärlden. De nordiska länderna kan bidra med en stark vetenskaplig grund inom luft och klimat och har därför en unik möjlighet att påverka den globala utvecklingen.

Delmål 1.1: Vi är pådrivande i initiativ för en stärkt global ambition för luft och klimat, och stödjer utvecklingen av andra länders arbete på området.

Det nordiska samarbetet ska bidra med hög ambition till utveckling och genomförande av EU:s och FN:s miljö- och klimatarbete. Målet omfattar samarbete om ny kunskap, policyutveckling och genomförande av mål och bestämmelser. Nordiska länder har, i likhet med andra tidigt industrialiserade länder, ett ansvar att bidra till andra länders klimatarbete och att bidra till en rättvis omställning. Detta kan göras genom att ta fram lösningar som visar att det går att minska klimatutsläppen och samtidigt ha ett högt välstånd, samt att bistå med kunskap och kompetens i förhandlingar och andra sammanhang. Vi ska ta tillvara och kommunicera synergier mellan luft och klimat. Vi ska även respektera de olika förutsättningar som jordens befolkning har samt ta tillvara kunskap och lösningar från andra delar av världen.

Delmål 1.2: Vi främjar omställningen till fossilfria transporter genom aktivt samarbete på land, till sjöss och i luften.

Omställningen till helt fossilfria transporter kommer att kräva många åtgärder och ändrade beteenden. Vi behöver fortsätta utveckla teknik och underlätta för Nordens medborgare och företag att välja hållbara transportsätt. De nordiska länderna ska bland annat samarbeta på områdena luft- och sjöfart, tunga landbaserade godstransporter, infrastruktur för hållbara drivmedel samt med omställningen av fordonsflottan. De nordiska länderna ska dela information sinsemellan och arbeta tillsammans för att minska växthusgasutsläppen från global sjö- och luftfart. Målet är en grön och hållbar övergång av transportsektorn för att minska klimatutsläpp, luftföroreningar och buller.

Delmål 1.3: Vi förstärker samarbetet inom emissionstunga sektorer för att främja transformativa och hållbara lösningar.

Det behövs en grön omställning av emissionstunga sektorer. Koldioxid- och metanutsläpp påverkar både klimat och luft. Utsläpp av ammoniak och kväve kan både skada människors hälsa och natur. Det nordiska samarbetet ska främja omställningen av en rad nyckelsektorer, såsom energi, industri, livsmedelsproduktion, jord- och skogsbruk, fiske, bygg och stadsutveckling. Norden står inför stora utmaningar men även möjligheter när vi behöver öka den fossilfria energiproduktionen kraftigt för att klara framtidens behov. Vi ska stödja ny teknik och utveckling av infrastruktur

som gäller infångning, användning och lagring av koldioxid (CCUS). Lösningar som baseras på naturligt upptag ska också främjas. Avskiljning och lagring av biogen koldioxid (BECCS), är en väg att nå negativa koldioxidutsläpp. Även råvaruresurser i form av metaller och mineraler som behövs för den gröna omställningen behöver utvinnas, användas och återcirkuleras på ett ansvarsfullt sätt. Vi ska arbeta för att nordiska lösningar, nätverk, företag och kunskapsinstitutioner, får rätt förutsättningar för utveckling, som t.ex. ökad tydlighet i fråga om regelverk och rapportering.

Delmål 1.4: Vi stärker vår klimatesiliens som en del av våra samhällens motståndskraft.

Extrema väderförhållanden som kan leda till översvämningar, torka och kraftiga stormar förväntas bli mer frekventa även i Norden. Stigande temperaturer får konsekvenser som tinande permafrost och krympande istäcke. Därtill kommer våra samhällen sannolikt att påverkas av klimatförändringarnas effekter i andra delar av världen. Sådana gränsöverskridande effekter inkluderar till exempel migration, inverkan på handel och leveranskedjor, finansiella system och infrastruktur. Det nordiska samarbetet ska främja utvecklingen av politik och åtgärder för klimatanpassning i överensstämmelse med andra samhällsmål och med beaktande av samhällens totala motståndskraft (resiliens). Vi ska utveckla och sprida kunskap om metoder och arbetsmodeller som kan förbättra och effektivisera arbetet med olika aspekter av klimatanpassning, exempelvis gränsöverskridande klimatrisker och robusta uppföljningssystem. Därtill ska det nordiska miljö- och klimatsamarbetet synliggöra utmaningar och stödja lösningar där klimat, biologisk mångfald och föroreningar integreras. Det kan också handla om att ta fram kunskap och analysera hur vattenförsörjning och andra nödvändiga samhällstjänster ska utformas för att vara så robusta som möjligt. Samarbete mellan nationella, regionala och lokala nivåer är avgörande och ska stödjas.

Mål 2: Norden har vänt förlusten av biologisk mångfald genom att förstärka och utveckla samarbetet med aktörer inom näringsliv, civilsamhälle och akademi

Nordens medborgare har stor tillgång till naturen och en unik relation till friluftsliv och kulturmiljö. För att värna den nordiska såväl som den globala biologiska mångfalden behöver vi öka intensiteten i arbetet och prioritera frågan högre. Alla aktörer, såsom länder, medborgare, ursprungsbefolkningar, akademi och företag, behöver samverka för att hitta och utveckla lösningar som vänder förlusten av biologisk mångfald.

Delmål 2.1: Vi bidrar till ett ambitiöst genomförande av det globala Kunming-Montreal avtalet, och stödjer utvecklingen av andra länders arbete bland annat genom att visa hur biologisk mångfald kan värnas i samspel med social och ekonomisk utveckling.

Genom nordiskt samarbete ökar vi möjligheten att påverka och påskynda arbetet för att vända förlusten av biologisk mångfald inom EU och globalt. Vi ska bland annat arbeta för att uppnå livskraftiga ekosystem, och kommunicera hur det kan göras i samspel med social och ekonomisk utveckling. Särskilt fokus ska ägnas åt skydd av ekosystem, restaurering av naturtyper och att bekämpa invasiva arter.

Delmål 2.2: Vi stärker insatserna för att Nordens havsområden ska skyddas, förvaltas och nyttjas miljömässigt, biologiskt och ekonomiskt hållbart.

Norden ska fortsätta att utveckla samarbetet kring havsmiljön. Viktiga frågor där nordiskt samarbete behövs är bland annat internationella förhandlingar och processer, bevarande och restaurering av marin natur i ett föränderligt havsklimat, utveckling av kunskap, miljö- och klimatövervakning, en hållbar blå ekonomi och ekosystembaserad planering och förvaltning. Övergödning, havsförurning, miljögifter, avfall inklusive plast, temperaturförändringar samt invasiva främmande arter är utmaningar där samarbete och informationsutbyte är en grundförutsättning för en positiv utveckling. Ett hållbart fiske är en förutsättning inte bara för att bibehålla ekosystemens mångfald, utan även framtida generationers möjlighet att nyttja fiskebeståndet som en inkomstkälla.

Delmål 2.3: Vi värnar och utvecklar den nordiska natur- och kulturmiljön genom hållbar markanvändning, ekosystembaserad fysisk planering och samverkan med näringsliv, civilsamhälle och akademi.

Betydelsen av biologisk mångfald blir allt tydligare i Norden och globalt, samtidigt som förlusten av den ökar. Natur, kulturmiljö och friluftsliv bidrar till social hållbarhet och livskvalitet. Vi behöver utveckla vårt sätt att planlägga, hur vi använder vår mark och vårt vatten samt hur vi förvaltar och utvecklar vår unika kulturmiljö. För att lyckas med detta ska vi utveckla samarbetet med näringsliv, finanssektorn, civilsamhälle, ursprungsbefolkningar, akademi samt nordiska kommuner och regioner.

Delmål 2.4: Vi främjar naturbaserade och andra innovativa lösningar för att möta utmaningar inom biologisk mångfald, klimat och föroreningar.

Världens utmaningar kopplade till klimat, biologisk mångfald och föroreningar påverkar varandra, är inbördes relaterade och behöver därför adresseras gemensamt. Det nordiska samarbetet har bidragit till ökad kunskap om och erfarenhet av möjligheterna som ligger i användningen av naturbaserade lösningar. Vi ska fortsatt stödja och främja naturbaserade och andra innovativa lösningar som tar sig an dessa utmaningar. Vi ska även ta tillvara kunskap och erfarenhet och omsätta den i praxis.

Mål 3: De nordiska länderna har minskat sitt ekologiska fotavtryck genom cirkulär ekonomi och bidrar till att farliga kemikalier och föroreningar reduceras globalt och lokalt

De nordiska länderna lever ännu inte inom planetens gränser och behöver minska den negativa miljöpåverkan genom effektiv och cirkulär resursanvändning. Nordiska företag har generellt sett en hög konkurrenskraft i EU och globalt, bland annat mot bakgrund av att vi har höga miljökrav, aktiva företag och engagerade medborgare. Det är viktigt att Norden fortsatt arbetar för att främja näringslivets ambitioner kopplat till miljö och klimat. På så sätt främjar vi både konkurrenskraft, välfärd och miljö. Vi ska fortsätta samarbeta kring utvecklingen mot en cirkulär ekonomi genom att förebygga förekomsten av farliga ämnen, föreslå avfallsförebyggande åtgärder, påverka produktpolitik och vara delaktiga i utvecklingen av nya finansieringslösningar och cirkulära affärsmodeller. Frivilliga verktyg såsom officiellt erkänd miljömärkning är viktiga och kan vägleda konsumenter och företag som vill ligga i framkant. Norden har i miljömärket Svanen ett kraftfullt, välkänt och etablerat verktyg som kan bidra till att driva på omställningen.

Vi ska fortsätta samverka och bygga vidare på det som har gjorts hittills för att minska skadliga effekter av kemikalier och föroreningar på människa och miljö. I samverkan med medborgare och företag ska vi arbeta med beteendeförändringar, lagstiftning, standardisering, övervakning, kunskapsbaserad fakta, innovation och kommunikation. Att bekämpa plastföroreningar i Norden, globalt och lokalt ska ha fortsatt prioritet i det nordiska samarbetet. Miljökriminalitet, exempelvis illegal avfallshantering, är ett område där samverkan sannolikt också kommer att behöva förstärkas framöver.

Delmål 3.1: Vi bidrar med hög ambitionsnivå i förhandlingar och genomför aktivt internationella avtal kopplade till exempelvis kemikalier, avfall, föroreningar och plast.

Det nordiska samarbetet ska vara en starkt pådrivande kraft i internationella processer. Vi ska fortsätta på den inslagna vägen exempelvis gällande det globala ramverket om kemikalier, marin nedskräpning och förhandlingar om det globala avtalet mot plastföroreningar. Samarbetet ska fortsatt bidra aktivt till utveckling och genomförande av EU-initiativ inom exempelvis produktlagstiftning och avfallsförebyggande. Vårt samarbete kopplat till föroreningar och resurseffektivitet ska synliggöras och användas för att bidra till genomförande av internationella avtal och processer.

Delmål 3.2: Vi främjar cirkulära lösningar som får företag att designa och producera resurseffektivt och medborgare att konsumera hållbart.

Cirkulär ekonomi bidrar till att begränsa användningen av naturresurser och har därmed en positiv inverkan på naturen. Omställningen till en cirkulär ekonomi innebär förändringar i design, produktion, val av produktionsmetoder och konsumtionsmönster. Det kräver också incitament som främjar affärsmodeller som bidrar till exempelvis lång livslängd, återanvändning och återvinning samt effektiv kommunikation och spridning av information. Ekonomiska och regulatoriska hinder behöver minskas så att cirkulära affärsmodeller kan konkurrera på samma villkor/nivå som traditionella linjära affärsmodeller.

Det nordiska samarbetet ska främja utvecklingen av innovativa lösningar och gränsöverskridande samarbete där

en gemensam nordisk marknad kan möjliggöra utveckling av exempelvis återanvändning och återvinning, inte minst inom byggsektorn. Viktiga styrmedel är bland annat offentlig upphandling, miljömärkning, ekonomiska incitament, utbildning, ekodesign och producentansvar. Bygg- och rivningsavfall, plast, textil, kritiska råmaterial samt farligt avfall är särskilt prioriterade områden.

Delmål 3.3: Vi minskar riskerna för människa och miljö av kemiska ämnen och produkter genom att fasa ut farliga kemikalier, ta fram ny kunskap och informera viktiga målgrupper.

För att nå en cirkulär ekonomi krävs giftfria kretslopp. Norden har en lång tradition av framgångsrikt samarbete på kemikalieområdet. Det nordiska samarbetet ska därför fortsätta arbetet med att förebygga förekomsten av farliga ämnen i produkter och säkerställa att problematiska ämnen inte återfinns i den cirkulära ekonomin. Vi ska främja tillverkning av produkter och varor som är säkra och hållbara genom design. Vi ska fortsätta och utveckla samarbetet genom att bland annat fokusera på att minska användningen av farliga ämnen, samarbeta kring genomförande av EU-lagstiftning, tillsyn, riskbedömningar samt dela erfarenheter av metoder och data från screening och övervakning för exempelvis humanhälsa. Kemikaliefrågor reglerade i all relevant lagstiftning, som kemikalielagstiftning men även lagstiftning kopplad till luft- och vattenkvalitet, förekomst i livsmedel samt antibiotikaresistens ska också uppmärksammas i det nordiska arbetet.

Delmål 3.4: Vi bidrar till att synliggöra hur nordiska medborgare kan leva ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart liv inom planetens gränser.

Nordiska medborgare vill bidra till en hållbar utveckling. Miljö- och klimatsektorn ska lyfta fram och kommunicera värden såsom tillgång till livskraftig natur- och kulturmiljö, rent hav, ett samhälle fritt från skadliga kemikalier och föroreningar, och trygghet trots effekter av ett förändrat klimat. Vi ska samtidigt visa hur den enskilda medborgaren och företag kan göra hållbara val med tanke på klimat och miljö.

Samarbetsprogrammets utvärdering

Samarbetsprogrammet gäller för perioden 2025–2030, men perioden är uppdelad i treåriga arbetsplaner för perioderna 2025–2027 och 2028–2030.

I mitten av perioden görs en utvärdering där ministerrådet kan välja att göra justeringar i samarbetsprogrammet samt få input på hur arbetsplanen för den sista perioden bör utformas.

Dessutom kan regelbundna utvärderingar på grundval av generalsekreterarens och ministerrådets bedömning göras.

Om den här publikationen

Nordiska ministerrådets samarbetsprogram för miljö och klimat 2025–2030

PolitikNord 2024:722

ISBN 978-92-893-7917-5 (PDF)

ISBN 978-92-893-7918-2 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/politknord2024-722>

© Nordiska ministerrådet 2024

Framsidas ikon: Knud Andersen

Foto: Roar Paaske / Visit Denmark, Carl-Johan Utsi / Image Bank Sweden, Curated

Lifestyle / Unsplash, Miljömärkning Sverige

Publicerad: Oktober 2024

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus, Ved Stranden 18, DK-1061 Köpenhamn, www.norden.org

Läs flera nordiska publikationer: www.norden.org/sv/publikationer